

Munhälsa och orofacial funktion hos personer med Fragil X-syndromet

Rapport från observationsschema

Rapport baserad på data hämtade ur Mun-H-Centers faktabas om munhälsa och orofacial funktion hos personer med ovanliga diagnoser, MHC-basen. Insamling av data har skett via tandläkare och logoped genom ifyllande av orofacialt observationsschema. Kartläggningen omfattar 93 observationsschema.

Synonym: FRAXA-syndromet

Förekomst: 1:5000 pojkar och 1:4000 flickor har den genetiska förändring som ger upphov till Fragil X-syndromet. Alla pojkar med förändringen får symtom men endast 20% av flickorna.

Orsak: Instabilt DNA-segment på X-kromosomens långa arm. Flickorna får nästan alltid lindrigare symtom eftersom kvinnor har två X-kromosomer.

Allmänna symtom: Försenad psykomotorisk utveckling. Utvecklingsstörning av olika svårighetsgrad. Många har koncentrationssvårigheter och dålig uthållighet. Autismspektrumstörningar förekommer. Det finns en ökad frekvens av epilepsi. Ett vanligtvis ofarligt hjärtfel, mitralisvalvprolaps, kan förekomma.

Orofaciala/odontologiska symtom: Det finns speciella ansiktsdrag som är kännetecknande för diagnosen. Hos barnen är dessa drag inte lika markerade. Många har bettavvikelser. Tal-, språk- och kommunikationssvårigheter är vanligt liksom ättsvårigheter och dreglingsproblem. Taltempot är ofta snabbt. Överkänslighet i munnen förekommer och ger då problem vid exempelvis matning och tandborstning.

Orofacial/odontologisk behandling:

- Viktigt att barn tidigt får kontakt med tandvården för förstärkt förebyggande vård.
- Tand- och bettutveckling ska följas. Vid avvikelser ska ortodontist konsulteras på tidigt stadium för planering av eventuell bettkorrigerande behandling.
- Munmotorisk träning och stimulering vid ättsvårigheter, talsvårigheter och dregling.
- Tal-, språk- och kommunikationsträning är ofta motiverat.
- Läkarkontakt rekommenderas vid medicinska tillstånd, som t.ex. hjärtfel.

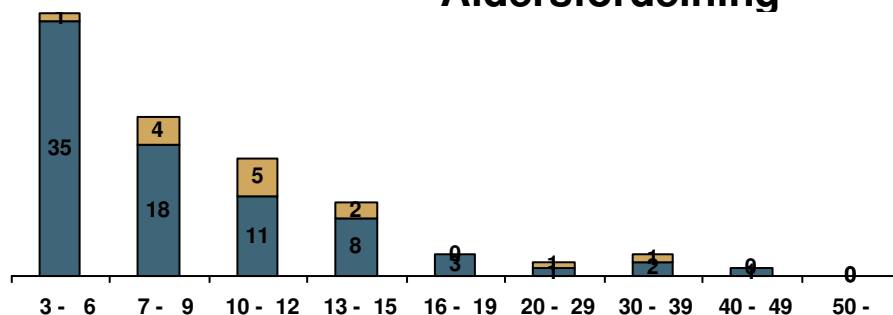
Källor:

Socialstyrelsens kunskapsdatabas om ovanliga diagnoser.

MHC-basen – Mun-H-Centers databas om munhälsa och orofacial funktion vid sällsynta diagnoser.

Ågrenskas Dokumentation.

Åldersfördelning

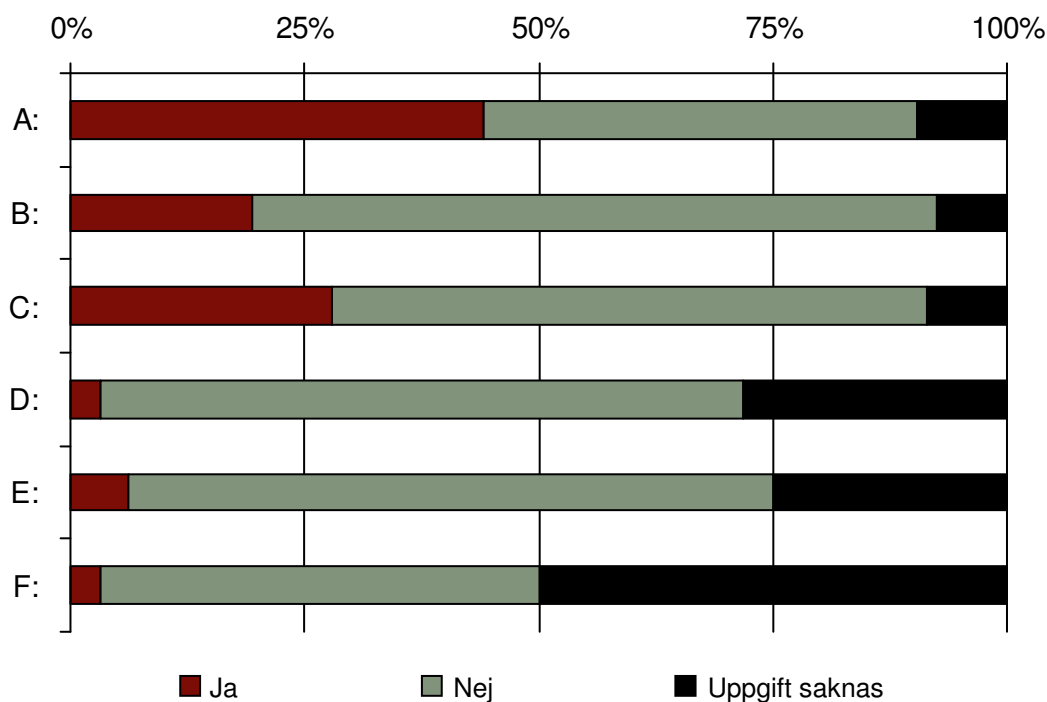
Antal: 93

Åldrar: 3 - 46

Kön: M (79) F (14)

Sammanfattning

	Ja	Nej	Uppgift saknas	N
A: Svårförståeligt tal/saknar tal	41	43	9	93
B: Ät- och dricksvarigheter ¹	18	68	7	93
C: Riklig dregling ¹	26	59	8	93
D: Andningsunderstöd ^{1 2}	1	22	9	32
E: Tandgnissling/pressning varje dag ^{1 2}	2	22	8	32
F: Uttalade bettavikelser ²	1	15	16	32

Viss försiktighet bör iaktas vid tolkning av diagrammet eftersom antal individer är färre än 100.

1: Inrapporterat via frågeformulär

2: Uppgiften införd i version 2 (2008) av observationsschemat.

Munhälsa

Munhälsoindex¹

		0	1	2	3	4	5	6	Uppgift saknas	N
TI	Tandsten	12	3	1	0	0	0	0	16	32
GI	Gingivit	10	1	2	1	1	0	1	16	32
PI	Plack	10	2	1	2	0	0	1	16	32
SI	Slitage	14	1	1	0				16	32

TI: Tandstensindex baserat på förekomsten av tandsten på utsidan (buccalt) vid 6 indikator-tänder. 0 anger total avsaknad av tandsten, 6 anger tandsten vid samtliga indikator-tänder.

GI: Gingivindex (tandköttinflammation) baserat på förekomsten av blödning vid sondering på utsidan (buccalt) vid 6 indikator-tänder. 0 anger ingen blödning, 6 anger blödning vid samtliga indikator-tänder.

PI: Plackindex baserat på förekomsten av synligt plack på utsidan (buccalt) vid 6 indikator-tänder. 0 anger total avsaknad av plack, 6 anger plack vid samtliga indikator-tänder.

SI: Slitageindex, sammanvägning av tandslitage i 6 olika segment i bettet. Bedöms enbart i permanenta bettet, ej i mjölk-tänder. En sammanvägning baserad på den bedömning som finns i flest segment.

0: inget tandslitage eller försumbar nötning av emaljen i något av segmenten

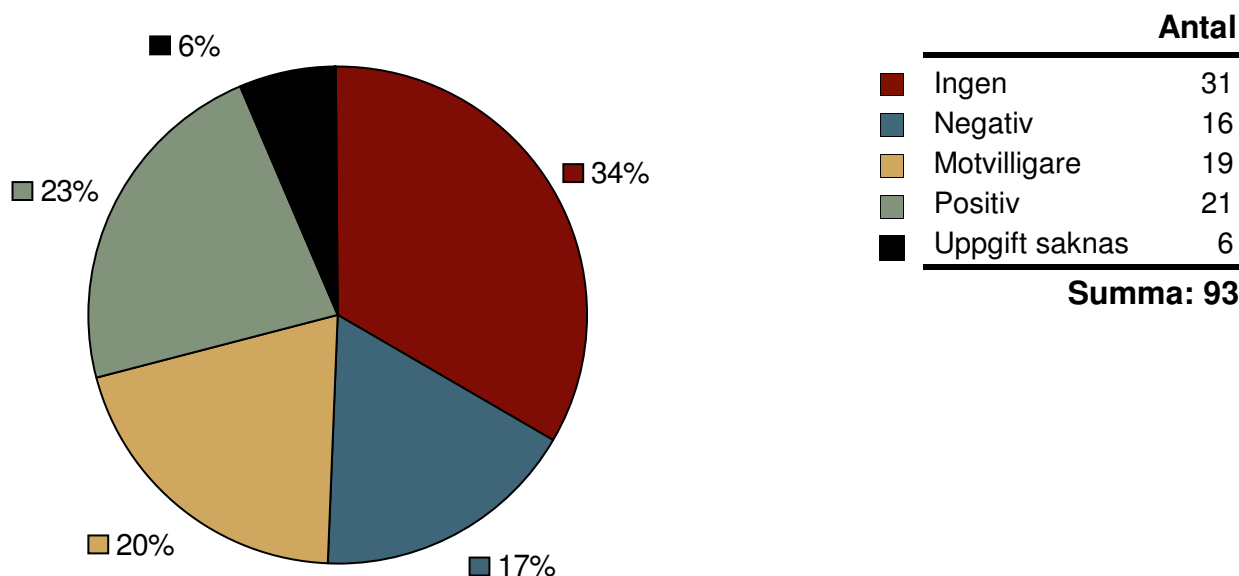
1: tydligt slitage av emaljen, eventuellt in till dentin på enstaka ställen.

2: slitage av dentinen upp till 1/3 av kronans höjd.

3: Slitage av dentinet mer än 1/3 av kronans höjd. Om 3 förekommer i något segment anges 3 som SI.

¹: Munhälsoindex infördes i den nya versionen av observationsschemat (2008).

Accept vid tandundersökning

Karies

	3-6 år	7-12 år	13-19 år	Vuxna
deft¹				
Undersökta	21	18		
Antal med deft=0	21	13		
Medelvärde	0,0	0,8		
Standardavvikelse	0,0	1,6		
Uppgift saknas	15	20		
DMFT²				
Undersökta		19	10	6
Antal med DMFT=0		16	7	2
Standardavvikelse		0,8	2,1	6,4
Medelvärde		0,3	1,3	5,7
Uppgift saknas		19	3	0

1: Antal mjölkttänder med karies eller fyllning

2: Antal permanenta tänder med karies eller fyllning

Bettförhållanden

	Antal
Neutralbett	52
Postnormal	9
Prenormal	8
Uppgift saknas	24
Summa: 93	

Maximal gapning

Barn yngre än 10 år

	Antal
- 20	0
21 - 30	0
31 - 40	12
41 - 50	10
51 -	0
Uppgift saknas	36
Summa: 58	

Barn från 10 år och vuxna

	Antal
- 20	0
21 - 30	0
31 - 40	4
41 - 50	10
51 -	5
Uppgift saknas	16
Summa: 35	

Profil¹

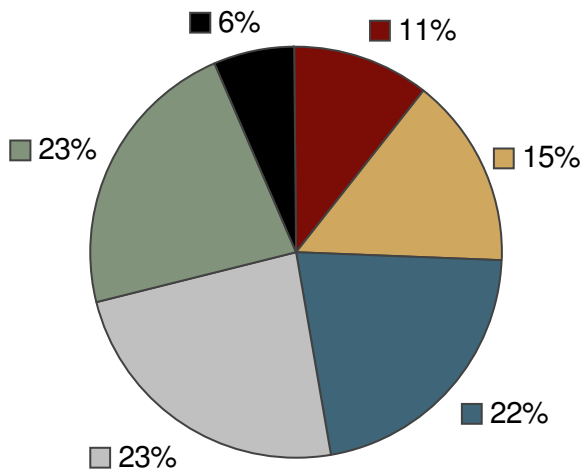
	Antal
Normal	20
Konvex	1
Konkav	0
Uppgift saknas	11
Summa: 32	

Mandibelns lutning¹

	Antal
Normal	9
Ökad	2
Minskad	1
Uppgift saknas	20
Summa: 32	

1: Uppgiften införd i version 2 (2008) av observationsschemat.

Talsvårigheter

	Antal
 Saknar tal	10
 Mycket svårförståeligt tal	14
 Svårförståeligt tal	20
 Något otydligt tal	22
 Inga svårigheter	21
 Uppgift saknas	6
Summa: 93	

Kliniska variabler	Antal Ja-svar			
	Totalt N=93 (%)	Pojkar/Män N=79 (%)	Flickor/Kvinnor N=14 (%)	Uppgift saknas
Öppen mun i vila	45 (49)	40 (51)	5 (36)	1
Högt gomvalv	30 (38)	29 (43)	1 (8)	13
Låg tonus i läpparna	27 (30)	25 (33)	2 (14)	3
Nedsatt rörlighet i tungan	25 (32)	23 (35)	2 (15)	15
Smalt gomvalv	25 (34)	25 (40)	0 ()	20
Trångställning	14 (19)	9 (14)	5 (42)	18
Hypersensibilitet intraoralt	11 (16)	11 (19)	0 ()	23
Öppet bett	11 (15)	10 (17)	1 (8)	21
Glesställning	10 (14)	9 (15)	1 (8)	20
Låg tonus i tungan	8 (9)	6 (8)	2 (15)	7
Låg tonus i tuggmuskulaturen	8 (12)	7 (13)	1 (9)	26
M mentalis hyperaktiv	6 (7)	4 (5)	2 (14)	5
Ansiktsasymmetri	5 (6)	5 (7)	0 ()	4
Slemhinneförändringar	4 (6)	4 (7)	0 ()	24
Kort tungfrenulum	3 (4)	3 (4)	0 ()	12